

azt az érzést keltve, hogy ezt az igen szubjektív szöveget pusztán szórakozásból, unaloműzésből vetette papírra. Tehetsége kiviláglik a mondatokból. Az utolsó fejezetben a mesélő Halikarnasszoszba utazik, ahol ha csak egy pillanatra is, de megvalósul a korábban elérhetetlennek látott cél, a térbeli és időbeli határok átlépése.

PATONAI ANIKÓ ÁGNES

(Fordította Szenyán Erzsébet,
Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2008,
224 oldal, 2300 Ft)

AGOTA KRISTOF: *Az analfabéta*

Egy barátnőm ajánlotta *Az analfabétát*, mondván, hogy van benne egy rész az írásról. Arról, hogyan válhat íróvá az ember. Semmi különös, csak írni kell. Mindennap. Akkor is, ha a kutyát sem érdekli.

Meg aztán ott volt a *Trilógia* című regénye. Kíváncsi voltam, ki lehet ez a nő, aki ilyen bonyolult borzalmakat ilyen egyszerűen tud leírni. Ilyen nyelv előtti egyszerűséggel. Mintha már azelőtt ismerte volna a mondatokat, hogy tudott volna beszélni.

Ezért hát elolvastam ez az önéletrajzi írást tőle.

A mondatai itt is ugyanúgy pattognak, de ez nem olyan pattogás,

ahogy a labda ugrál az úton, vagy ahogy a jégeső dobol az ablakon. Ez nem enged el, ez magához szögez.

Agota Kristof szövegei olyanok, mint a kalapács, nemcsak fejbe váganak, de magukhoz is rögzítenek. Függővé válik tőlük az ember.

Említettem azt az egyszerűséget, amellyel az író könnyen átláthatóvá tesz egészen elviselhetlenné szövevényesedett problémákat is. Ugyanez a letisztultság itt is megjelenik. Miközben az ember hőkölve eszmél rá, hogy Agota Kristof regényeinek csak kis százaléka fikció, vagyis a tragédiák sora, melyeket leír, szinte mind megtörtént vele, aközben a szöveg látszólagos szerkesztetlensége is fejbe üti az embert.

Listázásnak neveztem el magamban ezt a fajta írói megnyilvánulást. Nem nominális szógyűjteményre gondolok, mint amilyen egy bevásárlólista. Sokkal inkább hasonlít ez teendőik listájára, vagyis önfel-szólító parancsok sorozatára, melyeket olyankor ad ki az ember magának, amikor mindenképpen túl szeretne élni valamit. Amikor az érzelmi körmondatokra vagy körgondolatokra nincsen se idő, se energia.

Döbbenetes például az a higgadt minimalizmus, amellyel arról mesél, mit gondoltak egyes kívándorlók, amikor már svájci területen, vagyis befogadó államra találva, egy menekülttáborba érkezve zuhanyozás céljából elkülönítették

a férfiakat és a nőket. És micsoda megkönnyebbülés volt utána újra viszontlátni egymást.

Vagy amikor statisztikaiadatszerűen veszi számba a vele együtt kivándoroltak sorsát: hányan szöktek haza a rájuk váró biztos halálos ítélet dacára, hányan vándoroltak tovább Amerikába, hányan lettek öngyilkosok, és hány embernek sikerült hozzá hasonlóan beilleszkednie.

Mert addig nem volt más huszonhat éves kora ellenére, mint egy analfabéta. És akkor beiratkozott egy nyári egyetem francia nyelvtanfolyamára.

Persze mi is elcsodálkozhatunk ezen az önmaga iránt talán túlságosan szigorú ítéleten, akárcsak a francia tanfolyam vezetője, aki meghallva folyékony franciáját, igencsak meglepődött, hogy a kezdő csoportba került.

De hát mi más is lehetne egy író, aki — tegyük hozzá — gyermekora óta annak készül, négyéves ko-

rától kezdve olvas és ír, és aki az általa használni kényszerült nyelven nem tud se írni, se olvasni tökéletesen? Analfabéta, mentálisan vak, szellemileg bénult.

Ráadásul Agota Kristofnak még azzal is meg kellett küzdenie, hogy ha franciául nem tanul meg tökéletesen, lassan egy nyelv sem lesz teljesen a birtokában, mert az idegen nyelvi környezet viszont magyartudását gyilkolta és fojtotta meg lassan.

De a csatát végül megnyerte: asszimilálódott és híres író lett. És talán a borítón látható Anna Margit-bábu szétszakítottságát is sikerült összeillesztenie a lelkében. Vagy legalábbis vaskemény mondataival újra egymáshoz szögelni a darabokat.

FINY PETRA

(Fordította Petőcz András,
Palatinus Kiadó, Budapest, 2007,
90 oldal, 1300 Ft)

